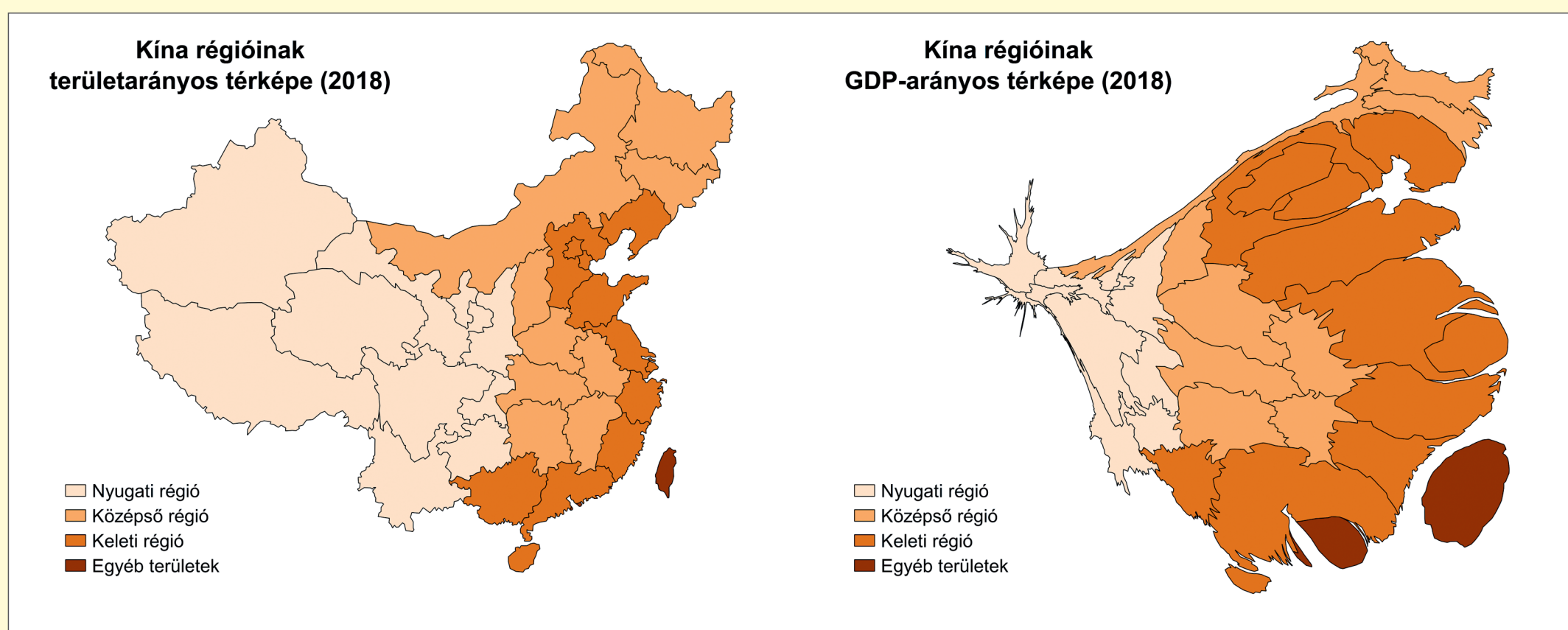


A GAZDASÁGI FEJLŐDÉS VÁLTOZÓ TÉRBELI EGYENLŐTLENSÉGEI KÍNÁBAN

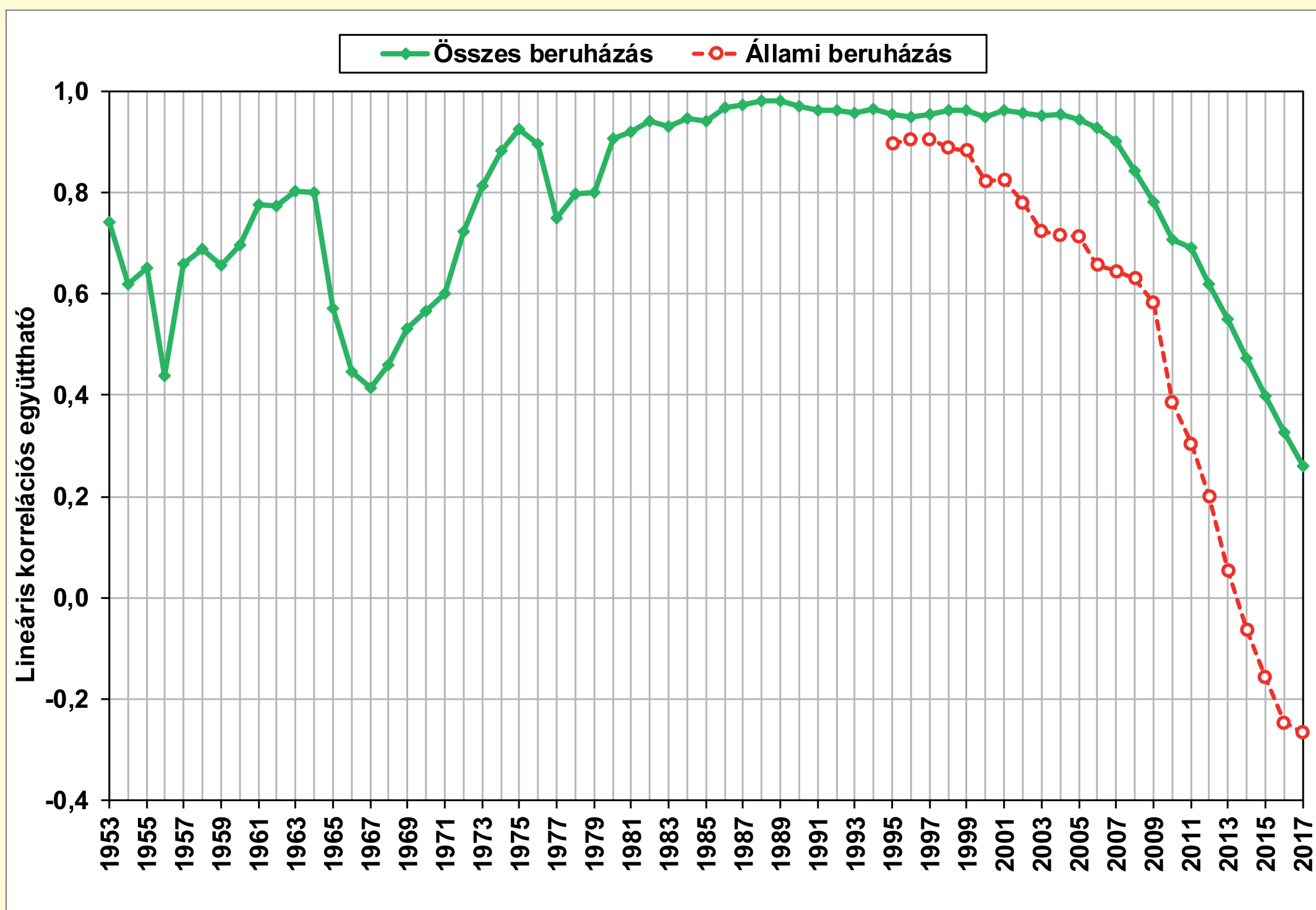
Gyuris Ferenc egyetemi adjunktus – ELTE TTK FFI Regionális Tudományi Tanszék



A BERTHÁZÁSOK VÁLTOZÓ SÚLYPONTJAI

A „lépcsőzetes fejlődés” koncepciója azon a megfontoláson alapult, hogy a tengerparti régió gazdaságának gyors növekedése idővel „lecsorog” a többi tartományba is. Ez azonban három évtized alatt sem vett komoly lendületet, annak ellenére, hogy a pekingi kormányzat az ezredfordulón célként tűzte ki a nyugati térségek hangsúlyosabb fejlesztését. Érdemi változás a 2008-as globális válság hatására indult meg, amely megtörte az ország látványos gazdasági növekedését. A fő problémát az okozta, hogy mivel Kína harminc esztendő leforgása alatt a „világ műhelyévé”, Földünk vezető ipari termelőjévé vált, amelynek ipari termékei döntő részben külföldön találtak gazdára, a globális gazdaság és fogyasztás visszaesése a kínai növekedési ütem fenntartását is ellehetetlenítette. A kínai export 2008-ról

2009-re (USA-dollárban számítva) 16%-kal csökkent, és bár a nemzetközi gazdasági kilábalás során újból növekedésnek indult, a bővülés mértéke jelentősen elmaradt a korábbiaktól, 2015-ben és 2016-ban pedig újból csökkenésbe váltott. A pekingi kormányzat reakcióképpen már a válság idején nagy léptékű, összesen nagyjából 4000 milliárd jüanra (586 milliárd USD) rúgó – főként infrastrukturális – fejlesztési programokat indított a belső országrészekben, különösen a középső térségekben. Ezekből az ottani gazdasági növekedés élénkítését, a hazai vásárlóerő fokozódását, a nemzetgazdaság exportfüggésének mérséklését, és egy új, a hazai fogyasztópiacra épülő növekedési pálya megalapozását várták. A beruházások regionális képe elkezdett átrendeződni: az egy főre jutó állóeszköz-beruházások értéke egyes középső és nyugati tartományokban elkezdett felzárkózni a keleti, tengerparti provinciákéhoz.



FOKOZÓDÓ VÁROSPÁRTISÁG

A kínai „gazdasági csoda” idején nemcsak a régiók, hanem a városi és vidéki területek közötti egyenlőtlenségek is jelentősen megnöttek. Érdemes ezért azt is megvizsgálni, hogyan oszlottak meg a beruházások a két térség-típus között, valamint hogy történt-e ebben változás a 2008-2009-es válságot követően. Az elemzést nehezíti, hogy a kínai hivatalos statisztikák 1995-ben az 50 000, 1996-tól az 500 000, 2010-től pedig az 5 millió jüan feletti beruházásokat veszik csak figyelembe a városi és a vidéki adatsorokban. Ugyanakkor a metodikai problémák ellenére megállapítható, hogy a városi és a vidéki beruházások egy főre jutó értékének hányadosa az 1990-es évek harmadik negyedében valamelyest csökkent (1995: 8,74; 1996: a régi, valamint az új módszertani küszöbérték esetén 7,52, illetve 7,49; 1997: 7,13), utána 2010-ig meglehetősen szűk tartományon belül, 7,60 és 6,59 között mozgott. Ez a városok javára, a vidék rovására rendkívül erős aránytalanságot tükröz.

A 2010-es metodikai váltás mértékére jellemző, hogy az 500 000 jüan feletti beruházásoknál mérhető 6,59-os

hányados az 5 millió jüan felettiekénél közel ötszörösére (30,98) ugrik, mivel a nagyobb beruházások – részint technikai, hatékonysági okokból – döntően a városokban, különösen a nagyvárosokban valósulnak meg. Az 5 millió jüanos küszöbérték esetén 2010 óta a város és a vidék közötti különbségek látványos növekedése tapasztalható (2017-re 46,86-ra, 2018-ra mérsékelt csökkenéssel), a beruházások városi preferenciája tovább erősödik. Miközben tehát a beruházások eloszlásának tartományi egyenlőtlenségei az elmúlt bő tíz esztendőben jelentősen mérséklődtek, város–vidék vonatkozásban markánsan növekedtek. Ez arra enged következtetni, hogy a regionális egyenlőtlenségekkel szemben a város-vidék dimenzió válik a Kínán belüli térbeli egyenlőtlenségek fő dimenziójává.

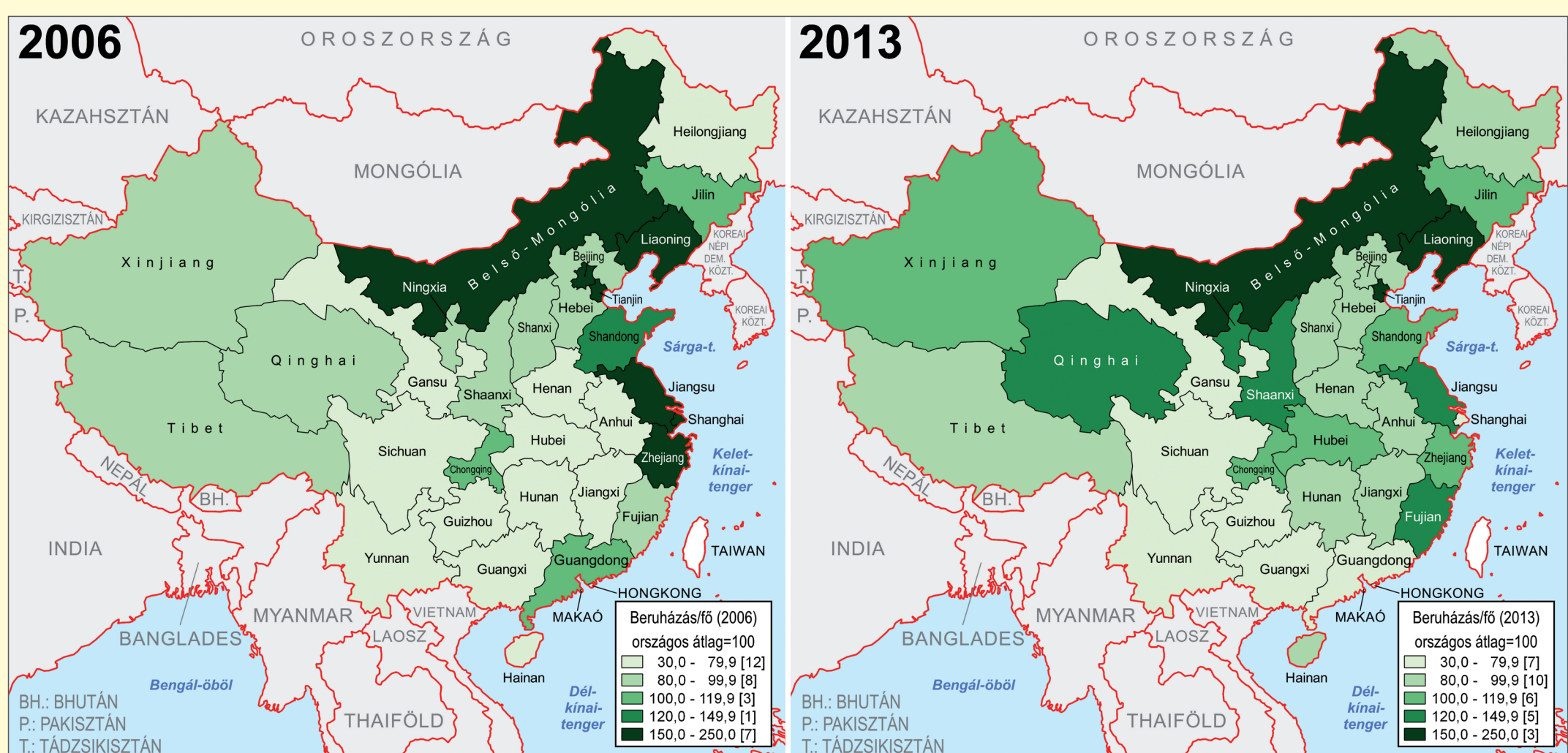
Mindegyik ábra saját szerkesztés a National Bureau of Statistics of China „China Statistical Yearbook” című kiadványának kótetetei, valamint a University of Michigan „China Data Center” adatai alapján.

Az Információs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.

„LÉPCSŐZETES FEJLŐDÉS”

A Kínai Népköztársaságot negyven esztendővel ezelőtt még a legszegényebb országok között tartották számon, napjainkra azonban Földünk meghatározó gazdasági hatalmai közé lépett elő. Részesedése a világ gazdasági termelésből az 1978-ban útnak indított reformok kezdete óta háromról tizenöt százalék fölé emelkedett. A rohamos gazdasági növekedés ugyanakkor térben rendkívül egyenlőtlenül játszódott le. A kínai gazdaságfejlesztési politika évtizedeken keresztül a „lépcsőzetes fejlődés” elvére épült: egy ekkora ország egyenletes és gyors fejlesztését irreális elgondolásnak tartották, ezért inkább az országos növekedési ütem maximalizálására törekedtek.

Ez a felfogás a legnagyobb növekedési potenciállal rendelkező területekre, döntően a keleti tengerparti zónára, annak is elsősorban bizonyos nagyvárosi térségeire koncentrált a rendelkezésre álló erőforrások zömét. A nyugati országrészek azt a feladatot kapták, hogy olcsó nyersanyagokat biztosítsanak a keleti tartományok számára, amelyeknek versenyképes árú iparcikkkel kellett ellátniuk a világpiacot, biztosítva ezzel a nemzetgazdaság fejlesztéséhez szükséges bevételeket. A kínai „gazdasági csoda” így a reformok előttről örökölt regionális egyenlőtlenségek markáns elmélyülésével járt együtt mind a gazdasági teljesítmény, mind a társadalom életszínvonal szempontjából.



POLARIZÁLÓ VAGY KIEGYENLÍTŐ ÁLLAM?

A fentiek kapcsán felvetődik a kérdés, mennyiben volt maguknak a beruházásoknak a területi eloszlása is polarizált: az eleve gazdagabb tartományokban fajlagosan (egy főre vetítve) nagyobb összértékű beruházások valósultak-e meg? A válasz nem kézenfekvő, hiszen a képzettebb munkaerővel, fejlettebb infrastruktúrával és intézményrendszerrel rendelkező térségek jellemzően eredményesebbek a pótlólagos beruházások felhasználásában, így fajlagosan kevesebb beruházásból is nagyobb gazdasági értéket tudnak előállítani. A kérdés eldöntése érdekében Pearson-féle lineáris korrelációs számítást végezhetünk a kínai tartományok egy főre jutó GDP-je, valamint egy lakosra jutó állóeszköz-beruházásai értéke között. Az együttható értékét a történelmi összevethetőség érdekében az 1953–2017 közötti időszakra határoztam meg.

A koefficiens értéke a 2008-as válságot megelőzően végig a +0,4 és +1,0 közötti tartományban mozgott. Ez azt jelenti, hogy a gazdagabb tartományokban az egy főre jutó beruházások értéke is nagyobb volt. Míg azonban az 1978-as reformok megindulása előtt többnyire közepes

(+0,4 és +0,7 közötti), utána drasztikusan erős együttmozgás volt megfigyelhető a két vizsgált mutató tartományi adatsora között. A bő negyedszázadra +0,9 felett „beragadó” értékek a gazdagabb területek szélsőséges kedvezményezését jelzik a beruházások tekintetében. Ebben csak a 2000-es évek közepe óta tapasztalható lassú, 2007-2008-tól viszont rendkívül gyors és látványos változás. A gazdagabb tartományokban összességében még így is több beruházás valósul meg fajlagosan, mint a szegényebbekben, ám a szélsőséges különbségek jelentős mértékben oldódnak. Az állami beruházásokat önállóan megvizsgálva még jelentősebb irányváltás tapasztalható. A kínai állam sokáig ezeket is a legfejlettebb tartományokba összpontosította, ami a belső országrészek dinamizálását célzó Nyugat-kínai Fejlesztési Program elindulása (2000) után is csak lassan, mérsékeltén változott. 2009 után aztán radikális fordulat bontakozott ki: a koefficiens egy év alatt +0,4, majd napjainkra –0,2 alá esett. A kínai állam tehát a gazdasági válság után rohamléptekkel alakította át beruházásainak regionális hangsúlyait, így a területi egyenlőtlenségek növekedésének egyik fő motorjából az erőforrások egyenletesebb eloszlásának fáklyavívője lett.

